

FONO OT FRATER

NUMER ESTRA – LUNADEKA 2025

O filomulti ot Lingua Sistemfrater,

Mis abe alegro presen numer estra dis ot *Fono ot Frater*, na es komple ot informamulti ben neo. In Lunakuadri 2025, jurnal in esperanto *Monato* publik pas artiklo ot Antoni Martí peri Frater, na mis mutalingua pas pro nis. Artiklo, kon logonam *Frater, lingua fakto filo (e mister multine) memorne*, konten stofmikromulti balormaga peri grafbio probable ot Pham Xuan Thai, sekuen esinforma ot Risto Kupsala, androfakto ot Pandunia, na temtuta filo pas Lingua Sistemfrater. E in Lunauni kreat pas Frater Wiki, biblokones uni in lingua mis, dom in Fandom. Otplus, in plas *Lingua Sistemfrater*, nis inergo eureka temdis *Frater en 12 lecionoj*, kurenstudi uni ot Frater in esperanto. Sura temlongane ante, Frater es pas lingua memorne e konesne telenetuta, sed mis frut pas sineante ili e plas ili sur plas, ili merit na. Mis es sekur, na lingua bel dis don futur mis stopne surprismulti maga in futur.

Filomulti ot Lingua Sistemfrater

Frater, lingua fakto filo (e mister multine) memorne

Antoni Martí

In 1957 publik pas in Saigon (otjurmis urban Ho-Chi-Minh, in Bietnam) biblo kon 275 pagi in Englan kon logonam *Frater: The Simplest International Language Ever Constructed* [‘Frater: Lingua internasion simple plasuni fakto jurbel’], na grafperi pas lingua internasion neo, nam Lingua Sistemfrater o simple Frater, na estrem pas serbis omo organ pro pasi. Kon risamulti pris surtuta eks Gres e Latin (peri 1000 risa) e teknigraf analis simple tele, basi sur

linguamulti ot Asia Destrafas, omo Sina, Malai o Bietnam, ili es uni ot lingua internasion multine kreat in Asia. Peri androfakto ot ili, Androbietnam Phạm Xuân Thái, antrop kones multine tele.

Phạm Xuân Thái abrebi pas teknigraf ot Frater a 12 legagrup basi. Ilis es in order omo ot 16 legagrup ot esperanto, sed abe kuadri legagrup plusne akaus Frater abe ne mutaberbi e permit ne tomi-
logo, je in poesi. Otplus, Phạm Xuân Thái optik pas ne nesesa demanstof ot esperanto logoesibit komon “je”, Zamenhof fisa

pas pro ili legagrup auto.

In logopresen ot biblo ili, Phạm Xuân Thái logo, na ili basi pas sur biblo ot Frederick Bodmer e Lancelot Hogben *The Loom of Language* [‘Penelop ot lingua’] (1944), na es pas basi ot idemulti presen in Interglossa, plan ot lingua internasion debelop per Hogben dura Batal Geo Bi e publik in 1943. Frater basi sur idemulti omo ot Interglossa, benkia androfakto ili sita ne plasnul plan ot Hogben.

Biblostudi ot Phạm Xuân Thái, otjurmis eurekane eks dombiblo multine, es pas bine, na publik pas peri lingua, na abe pas temnul konesmaga longa desirnul karaktermulti trakta ot ili e interes diskusne ot ili pro sienseinterlingua. Es probable, na batal ot Bietnam ot 1959-1975 abe pas efek multine sur na, akaus ili imped pas abene fidene forseauto pro maga lingua.

Istori person ot Phạm Xuân Thái es peri ot mister. Antrop kones ne, ili gene pas temkia ne plaskia. Antrop kones bine, na ili dom pas in Bietnam Postefas, in urban Saigon, e optikomo, na ili es pas andromutalingua. Oplus lingua mater ot ili, pro kones Bietnam, ili governa pas minima Franse, na es pas lingua sefal in Sinaindi Franse, e Englan, omo proba lista ot biblo, ili graf pas e mutalingua pas na, inter omone biblogo ot logokon Bietnam-Englan (1948), koleklogo filosofi Franse-Bietnam (1950) e mutalingua ot Englan in Franse (1950) ot biblo ot Gabriel Gobron peri Sistemkao, sistemfide misa ot Bietnam kreat in 1926, na misa Sistemkonfusu, ador a sikomulti, Sistemkristo, Sistemtao e Sistembuda. Sekuen dis, Phạm Xuân Thái es pas relasion, minima medis in ergo ot ili omo andromutalingua, kon Sistemkao, e probable tele ili auto es pas androsistemkao. Na konser kon ide ot Frater, na je misa destrafas e destranefas (multi ot testu in Frater konten in biblo ot

Phạm Xuân Thái es stofmutalingua ot Biblosanta, Koran, Bagabad-Gita e biblomulti santa omone, oplus mutalingua komple ot Legabasi ot Nasion Uni).

Androfinlan Risto Kupsala, androfakto ot lingua internasion Pandunia, temtuta filo pas Frater, “akaus”, omo ili graf in Reddit, “ili abe karakter ot ili auto. Gruplogo ot ili es misa interes ot lingua Gres, Latin e multine ot Rusi, Sina e omone. Ili abe je faktofras analisis sekuen maner Bietnam, e na es ne komon in linguamulti asista”. Desirkones peri person ot Phạm Xuân Thái, ili fisa pas fakto optikpro ot ili auto. Sekuen intem signa ot Phạm Xuân Thái e relasion ot ili kon Sistemkao, ili uni pas pointe multine e ili fisa pas, na ili ergo pas probable tele in komite ot sefal Ngô Đình Diệm (na muta pas komite auto poste Batal Sinaindi Uni e konten pas antropsistemkaomulti e grupmulti sistemfide omone), omo androminister ot Informa e Batal Siko inter 1954 e 1955. In anumulti poste, Phạm Xuân Thái prisparti pas probable in Parti Sineperi Demo ot Bietnam, e es pas uni ot kuinti antropgrup ot Komite Midi, e in Grupuni Faktolibere Nasion (GFN), pro kones “Việt Cộng”, kreat in 1960 kon estrem fakto katarakta governa ot Bietnam Postefas e unire Bietnam Antefas e Postefas. “Informa ultim, mi eureka pas na, peri ili es ot 1972, plaskia *The New York Times* graf pas, na antropsistemkomonmulti ‘rigid’, konten Phạm, resta pas eks lista probable ot antropgrup ot governa temlongane ot Bietnam Postefas, na es pas plan poste Batal Sinaindi Bi (pro kones Batal ot Bietnam)”. Promulti, Kupsala informaante, na ili inergo ne faktosekur, na istori tauma dis es berita. “Es probable”, ili logo, “na es pas bi

person kon nam Phạm Xuân Thái, uni antropkonesben e omone antroppo politik, sed mi es faktofide, na ili es person omo. Uni antrop, na logo Vietnam e inergo usa dombiblo ben, inergo probable eureka berita e stofmikromulti plus peri istori ot person interes dis”.

Otjurnis es antropsuporta akto ot Frater multine tele in geo. Promulti, in anumulti ultim espresen pas in diktio mutalingua litera multine, blog multine, e je organinfor-ma longane, *Fono ot Frater*, tri numer ot ili publik pas in 2023. E in 2022 publik pas in diktio biblologo Englan-Frater-Englan kon nam *Frater Expanded Dictionary* [‘Biblologo Maga ot Frater’], na konten risamulti basi tuta ot lingua plus neo multine. Testumulti tuta, e je tipimuta graftomi ot biblo ot Phạm Xuân Thái, eureka in plas autorite ot lingua, *Lingua Sistemfrater*, kreat in 2018 e na inergo es lektur in esperanto e Englan.

Andropolan Igor Wasilewski, androinstitut ot Bolapuk e androfilo mago ot linguamulti fakto (ili studi pas linguamulti omo Bolak, Spokil e Uropi e es androfakto ot seri “Volapük paspiköl” pro

YouTube), mutalingua pas in Frater antropgrafmulti omo Charles Perrault, H. C.

Andersen e bi Frater Grimm. Temkia ili optik pas tem uni biblostudi ot Frater abe anu multi, logonam “lingua internasion simple plasuni fakto jurbel” apela pas atentif of ili. Ili grafperi Frater omo “lingua optikuni mister, antrop eureka bel ot ili in misa benmaga ot teknigraf analis komple kon logomulti, na es kones internasion, e inergo aktokreat mago ot ili esibit komple in sistem ot orderlogo”.

Gary, ot Nasion Faktouni, abe blog in Frater ot tem ot 2021. Ili logo a nis, na ili filo Frater akaus ili usa logorisamulti ot siense, kon asurau simple plus. “Prokia ne usa logomulti internasion dis omo lingua internasion? E si antrop kones ne logomulti ot siense, Frater inergo asista mis studi ilis”.

Resta optik, frutmulti kia don futur in anumulti sekuen forseautomulti ultim pro traktaeks Frater ot memorne e si in fini espresen futur informamulti fisa plus peri bio ot androfakto lapsoeks ili.

INFORMA

■ In 31 ot Lunabi 2025 kreat pas Wiki Frater, bibliokones uni in Lingua Sistemfrater, dom in plas konesmaga ot interdiktio Fandom. Artiklomulti uni publik in ili es pas “Miguel de Cervantes”, “Esperanto”, “Bolapuk” e natur “Frater” e “Pham Xuan Thai”. Paso mikro pro Fandom, sed paso mago pro Frater.

■ Je in Lunabi publik pas *Frater en 12 lecionoj*, kurenstudi uni ot Frater in esperanto. Ili es basi sur medisinstudi konesmaga ot esperanto Zagreba Metodo (Medisinstudi Sagreb), e ili es pas mutalingua per androsistemfrater benmaga ot Polan Igor Wasilewski. Nis inergo kargoeks kurenstudi in pdf sur plas *Lingua Sistemfrater*.

LITERA

Stoflogomikromulti ot Pere Calders

Pere Calders (Barselona, 1912-1994) es pas uni ot andrograf balormaga ot litera Kataluni. Ergofakto ot ili es pas mutalingua in bitri lingua (Bulgari, Englan, Espana, Franse, Italia, Nipon, Rumani, Sbenksi, Slobeni). Ili resepa pas Kompense Onor ot Litera Kataluni in 1986. Pere Calders es kones surtuta akaus stoflogomulti longane ot ili, na es pas grafperi omo komik, mok, tauma e signifine.

Sekret

Antrop deman pas ili pro ide e ili logo pas, na ili desir ne pasine, na ili ide futur dom.

Kristaloptik ot siko

Mis fasper pas temnul ante, plasnul, in kas nul, sed ili es pas multi tak omo bisini ot mi, na je ili salut pas mi filo: je ili eror pas.

Desepoptik

Jur omone, dura mi rase pas auto, mi eureka pas, na mi abe pas fas omone. E ili es pas ne konesne pro mi, ili es pas omo fas ot bisini ot mi, na mi inergo ne optik, andro suportane, mis disput kon ili a paso separa tuta. Ot temna, mi senti-ante mi, mi filone mi auto, mi inergo ne longaplusta resta uni kon mi auto.

Obserba grafbio

Nam mi es Pere e bi namfamili plus. Mi gene pas ante bsera e mis es poste saftra. Temdis mi ide bine, omo mi paso futur ebdomafini.

KOMIK

